

SEMINAR O NIČEOVOM ZARATUSTRI

Karl Gustav Jung

From 1934 to 1939, the subject of Jung's seminar was Nietzsche's infamous work *Thus Spoke Zarathustra*. For C. G. Jung, *Zarathustra* was an invaluable demonstration of the unconscious at work. The original two – volume edition of Jung's lively seminar on Nietzsche's *Zarathustra* has been an important source for specialists in depth psychology. This text allows interested readers to participate with Jung as he probes the underlying meaning of Nietzsche's great work. This seminar on Nietzsche's *Zarathustra* is a magisterial enterprise to any perceptive reader Jung's millennial magnitude. Ilija Kapičić translated and prepared this work for publish.

Predavanje VII

16. jun 1937

* * *

Prof. Jung: U mom njemačkom seminaru o dječjim snovima upravo sam analizirao san malog dječaka starog između tri i četiri godine, koji je više puta sanjao da svako veče bijele djevice u cepelinu silaze i pozivaju ga da pođe sa njima na nebo. Taj motiv je kao jedan kojeg sigurno znate, a koji se pojavljuje u poznatoj Geteovoj pjesmi.

Mrs. Fierz: *Der Erlkonig* (njem. – Erkon – Kralj Patuljaka, pp).

Prof. Jung: Da. *Du liebes Kind, komm, geh mit mir.*¹ A, neki od vas Engleza mora da ste vidjeli veoma sugestivnu predstavu od Barriea, *Meri Rouz* (Mary Rose), o „ostrvu koje želi da bude posjećeno“, u kojoj dijete čuje glasove vilenjaka koji žele da se sa njim igraju, Zelenog Naroda, vjerovatno onih predivnih djevice koje su izgleda uvijek spremne u nesvjesnom da privuku usamljene skitnice i djecu.² Možda ste ih, takođe, sreli u mojem savremenom izdanju *Teaumsymbole des Individuationsprozesses* (njem. – Siboli Snova i Individuacije, pp), gdje su ove nimfe vrsta plesačica. A, u *Songe de Poliphile* nimfe su prva stvar koju on srijeće poslije uništenja grada. (Tu je njihova slika u knjizi).³ Pa, ovdje imamo isti simbolizam. Ko su ove djevice i što one znače psihološki?

Mrs. Fierz: One su mnoštvo anima figura.

Prof. Jung: Tačno. Vidite, anima je po definiciji onaj koji je dvoje, ali to dvoje su identični kao što ćemo vidjeti u ovom poglavlju, iako najkontradiktornijih kvaliteta, da i ne u isto vrijeme. Ali, ona je određena osoba, tako određena da svaki muškarac koji je sposoban za introspekciju može dati određenu sliku svoje anime. Ja sam često testirao muškarce: naravno, potreban im je uvod u koncept, a i određena količina inteligencije i introspekcije, ali čim su shvatili ideju, slika je pravo pred njihovim očima. Dakle, u ovom slučaju to nije jedna figura već nekoliko, pa to mora biti veoma posebno stanje anime. Što

---

¹ U Geteovoj pjesmi (i Šubertovoj kompoziciji) Erlkonig poziva one čije vrijeme je došlo sa: „Dođi drago dijete i pođi sa mnom“.

² James Barrie (1860 – 1937) bio je izuzetno popularan škotski dramatičar i pripovjedač. U jednom od njegovih manje poznatih komada *Mary Rose* (1924), naslovni lik poput Petra Pana povremeno živi u svijetu u kojem nema starenja i umiranja.

³ Za *Le Songe de Poliphile* pogledajte ispred, 19. maj 1937.

objašnjava takvo mnoštvo anime. Pod kojim bi uslovima ona bila tako kolektivna?

Mrs. Crowley: To bi bilo vrlo primitivno stanje, inferiorno.

Mrs. Welsh: Veoma nesvjesno.

Prof. Jung: Da, to je to. Mnoštvo anima figura susreće se samo u slučajevima kada je pojedinac sasvim nesvjestan svoje anime. Kod čovjeka koji je sasvim poistovjećen sa svojom animom možete pronaći to mnoštvo, ali u trenutku kad postane svjestan te figure ona pretpostavlja ličnost i određena je. To je u suprotnosti sa animusom kod žene koji je, čim ga ona postane svjesna, određeno mnoštvo. Ako postoji posebna ličnost ona je baš ta jedna, a tu je i nekoliko drugih. Animus je po sebi mnoštvo, dok je anima po sebi jedinka, jedna određena osoba iako kontradiktorna u izgledu. Pa, iz takvog simbola možete zaključiti da je Niče/Zaratuštra duboko nesvjestan činjenice anime. Ipak ne možemo pretpostaviti, budući da je Zaratuštra tipični mudri starac, da bi on bio nesvjestan prirode anime – to je isključeno, pošto je on uvijek povezan sa animom. Mit o Simonu Magu i Heleni je tipičan primjer, a (priča) o Faustu i Gretchen je drugi, ali nijesu toliko dobri jer je ona previše nesvjesna, a on nije dovoljno mudar.⁴

Mrs. Crowley: S druge strane Krishna sadrži sve to. Da li bi on bio tako nesvjestan?

Prof. Jung: Sasvim nesvjestan jer on je heroj, Bog, a nije mudri starac. To je *Puer Aeternus* (mitološki: Dijete – Bog koji je vječno mlad, pp) psihologija herojskog vijeka u kojoj su žene neodređeno mnoštvo koje se sastoji od majki, sestara, kćeri i prostitutki. Nije postojala različita žena, samo tip. Zato su oni vagnerovski heroji morali imati veze sa neodređenim Walkeries (nord. mit. – one koje biraju ko će poginuti u bici, pp); postoji samo jedna određena anima Brunnhilde, ali je izabrana od svog

⁴ Za Simona Maga i Helenu, vidite ispred, 05. jun 1935.

oca, mudrog starca. Vi znate, u mitu o Krišni one su mljekarice ili čobanice. On dolazi u društvo lijepih mladih djevojaka, savršeno nejasnih, sve istih, naravno, a on bira jednu koja mu postaje omiljena, ali je takođe oženjen sa sedam ili osam drugih. Rhada je uglavnom izabrana da mu se pridruži u mandala plesu *nytria*, tom kružnom plesu koji formira mandalu; Krišna i Rhada su u centru, naravno reprezentujući Boga i njegovu shakti.⁵ Pa, to je vrlo slična situacija. Zaratustra je heroj, bog, koji dolazi do plesačica.

Predavanje IX

30. jun 1937

Prof. Jung: Prošle sedmice počeli smo sa „Pjesmom Groba“, a ja želim ponovo da pređem preko tih prvih paragrafa. Sjećate se da smo se u ovim posljednjim poglavljima – „Noćne Pjesme“, „Igračke Pjesme“ i „Pjesme Groba“ – bavili Ničeovim pristupom sebi. To je vrsta silaska do njegove inferiorne funkcije, a „Pjesma Groba“ sada vodi na teren nesvjesnog. Kao što znate nesvjesno je uvijek bilo – i još uvijek je – projektovano. Pod primitivnim okolnostima nesvjesno je zemlja duhova, zemlja mrtvih. Potpuno je projektovano, daleko više nego kod nas. Mi projektujemo nesvjesno uglavnom u naše okruženje, u ljude i okolnosti, te se vrlo malo bavimo zemljom duhova. Naravno, postoje izuzeci, ali to nije ideja koja bi bila dio opšteg javnog mnjenja; vrlo je neobično za bilo koga da bude ometan od zeml-

---

⁵ Jung na drugom mjestu kaže da su neke od njegovih žena-pacijenata više voljele da crtaju mandala ples. „U Indiji za to postoji posebno ime, mandala *nytria*, mandala ples. Plesne figure izražavaju isto značenje kao i crteži“, (CW 13, par. 32. Reprodukciju južno Indijske bronzne „Bog Igre“, vidite Zimmer/Mitovi, tabla 38.

je duhova. To bi bio prilično neobičan slučaj, ili čak patološki. Ljudi su daleko više skloni da prihvate mogućnost da pate od neuroze, ili čak od slabe psihoze; više vole da misle da imaju opsesije ili kompulzije nega da objasne svoju simptomatologiju prisustvom duhova. Pa, kad Niče pristupi nesvjesnom on ga zove „grob“ – ostrvo ili tiho ostrvo, na neki metaforički način. On to ne misli previše konkretno. To je metafora, ali kao što to nije pjesnički jezik, to je također malo više nego metafora, a još uvijek sadrži nešto od primitivne atmosfere, nešto od izvornog oblika intuicije ili silaska u nesvjesno. Vidite, intuicija uvijek ima veze sa duhovima, a pristup nesvjesnom stoga, također, uvijek ima veze sa duhovima, na manje ili više vidljiv način. Ponekad to uopšte na izgleda tako, ali u nekim slučajevima pristup nesvjesnom je kao psihički fenomen; dešavaju se neobične stvari. To stvarno izgleda poput duhova.

Jednom sam vidio takav slučaj. (To je objavljeno u jednom od mojih predavanja, ali ću ga ponoviti sada).⁶ Žena, tačnije histerični pojedinac, stigla je do tačke kada sam osjetio da nešto trebamo dobiti od nesvjesnog. Vi znate, postoje takve situacije. Kada su ljudi u slijepoj ulici i ne znaju tačno kako da izađu iz svojih teškoća, ili kada su stvari veoma nejasne, naravno, imaju osjećaj da se nešto novo treba manifestovati – treba dobiti nagovještaj, ili bi neki drugi faktor trebao ući u igru. To je bilo stanje kada mi je rekla da je imala neobičan san koji nikad ranije nije imala. Sanjala je da se probudila noću i primijetila da je uzrok njenom buđenju bio što je soba bila ispunjena čudnim svijetlom. Prvo je pomislila da je ostavila upaljeno svijetlo, ali sijalica nije svijetlila. Svijetlo je bilo difuzno i nije tačno znala odakle dolazi, a konačno je otkrila da izlazi sa nekoliko mjesta na kojima su bile nekakve akumulacije blještavila. Praktično, u zavjesama koje su bile navučene vidjela je te okrugle sjajne

---

⁶ Vidite, CW 10, par. 123.

pojačivače. A, onda se zaista probudila. To je bio san, ali naravno, nije bio neki običan. To je bio psihički fenomen – koji se zove eksteriorizacija, što god to bilo. Ja ne idem puno u teoriju tih čudnih stvari; to je bio san, objektivizacija određenih psihičkih stvari, a mi moramo biti zadovoljni tom činjenicom.

Tada sam joj rekao da je nešto na putu, jer iz iskustva znam kad se dogode takvi snovi ili slične činjenice nešto drugo će uskoro izaći na svijetlo dana. Radije sam očekivao da ćemo otkriti nešto što bi se moglo nazvati psihološko, ali umjesto toga dogodilo se čudo sa čašom. Jednog jutra oko sedam sati probudio je čudni zvuk pucanja i curenja, a otkrila je da voda curi iz čaše na njenom noćnom stolu i da je čitav obod čaše odvojen u jasno odvojenom pravilnom maniru. Pozvala je sobaricu da joj donese još jednu čašu i pokušala da ponovo zaspi. Iznenada, čula je istu buku – dogodila se ista stvar, a naravno, ovaj put se uzbudila i pomislila da je to čudno. Ponovo je pozvonila na zvono i služavka joj je donijela još jednu čašu. A, onda se ista stvar dogodila još jednom. Dakle, to se dogodilo tri puta – tri čaše su se razdvojile, a sve na jednako pravilan način.

Pa, to nipošto nije jedini slučaj koji sam posmatrao: imam još jednu čašu u mojem posjedu koja se razdvojila na tačno isti način. To je eksteriorizovani fenomen, a on pokazuje neobičnu stvarnost određenih psihičkih događaja. Takve stvari se događaju pod posebnim okolnostima. A, kao što sam rekao, isti fenomen može preuzeti izgled duhova ili vizija. Sve ove pojave koje su od pamtivijeka uočene razlog su za ideju o stvarnom postojanju zemlje duhova, a o silasku u nesvjesno oduvijek se mislilo kao o silasku u drugi svijet, ponovnom uspostavljanju izgubljenih veza sa mrtvima. Vrlo dobar primjer je kod Homera gdje Odisej silazi u podzemlje, a krv žrtvovane ovce čini duhove tako stvarnim da oni mogu da govore. Svojim mačem morao ih je odagnati dalje i dozvoliti samo određenim duhovima da se posluže krvlju, kako bi imali dovoljno materije da govore zvučnim glasom i da se pojave

određeno.⁷ Sve te priče u antici o silasku u Had su slične vrste; to je bio stari, primitivni način pristupanju nespješnom. A, pristup nespješnom u naše vrijeme često karakteriše tako neobičan fenomen koji se događa u stvarnosti ili u snovima vrlo neobične vrste. Iz tih snova stekao sam utisak da je riječ o nečemu daleko manje uzaludnom ili sažetom nego što je naša svjesna psihologija; tu postoji nešto što pristupa određenoj suštini.

Pa, analogija koju Niče ovdje koristi djelimično je govorna metafora ili poetska slika, a djelimično je posljedica primitivnih razloga. Zemlja mrtvih je često ostrvo – ostrvo blaženih, ili ostrvo besmrtnosti, ili ostrvo grobova gdje su mrtvi pokopani, ili se pretpostavlja da na njemu žive duhovi. Ili, to je možda određena šuma ili posebna planina – u Švajcarskoj još uvijek glečere obilaze duhovi mrtvih. A, u dijelu Afrike gdje sam vidio posebno gust rast bambusa u šumi, za takozvani bambus pojas na Mount Elgonu, pretpostavlja se da je prebivalište duhova. Zaista, tu se stiče izuzetan utisak. Bambus raste veoma brzo i suviše ogromno. Vjetar ide preko krošnji gore iznad, ni vazduh ne može prodrijeti unutra u šumu, a šuma je savršeno tiha. Zvuk koraka umrtvljen je od mahovine, a mrtvo lišće koje pokriva zemlju toliko je duboko da u njega upadate preko gležnjeva. Tamo ne žive ni ptice, pa stvarno je bez zvuka i postoji vrsta zelenkaste tame kao da ste pod vodom. Domoroci su preplašeni na smrt od duhova i pokušavaju sve vrste trikova da izbjegnu da budu primorani da idu u taj dio šume. Pa, Ničeova slika o tihom ostrvu u okeanu sasvim je istinita za tip, a on mora da jedri preko mora da stigne do mjesta gdje mrtvi žive. Možda ste vidjeli sliku „Ostrvo mrtvih“ od poznatog švajcarskog slikara Boklina; praktično svuda se nalazi u obliku poštanskih karata i takvih užasa.⁸ Pa, što on tamo srijeće? On kaže:

---

⁷ Odiseja XI, 22–33.

⁸ Arnold Boklin (1827–1901), nekad popularni i cijenjeni slikar mitoloških pejzaža.

„Odlučujući tako u mom srcu, plovio sam valovima mora. –

Oh, vi znamenitosti i prizori moje mladosti! Oh, svi vi odsjaji ljubavi, vi božanski kratkotrajni odrazi! Kako ste za mene tako brzo umrli! Ja danas mislim o vama kao o mojim mrtvima“.

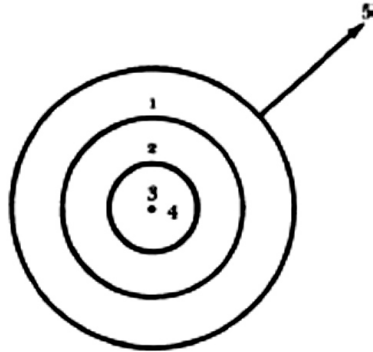
Vidite, sjenke Hada koje mu dolaze u susret trenutno su objašnjene kao njegova lična sjećanja naravno, veoma moderno gledište. Za više primitivnog čovjeka to bi bili duhovi prošlosti – ne sjenke, duhovi ljudi koji su umrli – kao što Odisej susrijeće duh svoje majke i ponovo je grli. Mi bi rekli: „Imao sam vrlo jasno sjećanje na svoju majku. Vidio sam je onakvu kakva je bila u životu“. Ali, za više primitivni um to je majka koja se pojavljuje u stvarnosti kao što je bila, naravno u sjenovitoj formi. Znaite možda tu priču o malom crnom dječaku koji je sjedio sa misionarom uveče uz vatru. Misionar je primijetio da je dječak uvijek spuštao zdjelu oriza sa strane, razgovarao i odgovarao kao da je imao raspravu sa nekim. Pa, pitao ga je o tome i dječak je rekao: „Moja majka dolazi svako veče i sjedi sa nama uz vatru, a ja sa njom razgovaram“. Misionar je rekao: „Nijesam znao da si imao majku, a osim toga ovdje nikoga ne vidim“. „Da, naravno“, rekao je dječak: „Ni ja je ne vidim, ali je ona ovdje. Ja joj pričam, a ona odgovara“. Mi bi rekli da sjedeći uveče uz vatru sjećamo se naših mrtvih roditelja ili prijatelja. To je šarm otvorene vatre da počinjemo sanjati, a snovi naravno poprimaju formu sjećanja.

Pa, to je sljedeći aspekt pristupa nesvjesnom: uhvaćeni ste od svojih sjećanja o prošlosti i slijedite mamac svojih sjećanja. Prošle sedmice pomenuo sam grafikon koji sam napravio na mojim njemačkim predavanjima o strukturi ega. Ego sam prikazao kao krug, a na prvom nivou psihičke strukture bila bi sjećanja ili memorija, sposobnost reprodukcije (1). Izvan njega su (5) poznate četiri funkcije svijesti koje se prilagođavaju spoljašnjoj stvarnosti, služe nam kao funkcije orijentacije u našem psihičkom prostoru; a vi upravljate ovim funkcijama po svojoj

volji dajući im pravac pošto su predmet vaše volje. Barem, jedna je funkcija po pravilu izdiferencirana, pa je možete koristiti kako vam se sviđa, ali naravno, inferiorna funkcija kao da je unutra pa je ne možete koristiti po volji. Drugi od tih slojeva koji kruži oko centra sastoji se od afektivnosti, izvora emocija, gdje nesusjesno počinje da probija (2). Što dalje unosite ego više gubite vašu volju; ne možete dominirati u toj unutrašnjoj sferi, jer više i više postajete žrtva te čudne volje, moglo bi se reći, koja ishodi negdje u centru (4), sila koju možete zvati „instinkt“ ili što vam se više sviđa – „libido“ ili „energija“ – čiji ste vi predmet. Sve više i više postajete pasivni.

- 1 – Sjećanja,
- 2 – Afekti,
- 3 – Nagoni,
- 4 – Unutrašnja stvarnost,
- 5 – Spoljašnja stvarnost.

Vidite, možemo vladati našim sjećanjima u izvjesnoj mjeri – na primjer, možemo pozvati da dođu određena sjećanja – i dotle koristiti naše reproduktivne sposobnosti. S druge strane, u velikoj mjeri zavisimo od naših reproduktivnih sposobnosti da povratimo sjećanja. Često se događa da ne *žele* da se vrate; tražite ime ili činjenicu i ne možete se sjetiti, a onda iznenada u neko drugo vrijeme sama se povrate. Ponekad je to sasvim neugodno jer se ponašaju kao kobold⁹ ili patuljak: tu su kada vam

⁹ U njemačkom folkloru *kobold* je podzemni gnom, često zao.

ne trebaju, a kad su potrebni nema ih. Dakle, već ste ometeni nestašnom pauzom kada dođu do vaših reproduktivnih sposobnosti, ali još i više kad stignu do afekata (2).¹⁰ Afekat ne možete stvoriti po volji: on sam sebe stvara, a prava emocija je nešto iz kuće što vas nokautira. Ne očekujete ga i imate sve nevolje ovoga svijeta da stišate svoj afekat, da ga kontrolišete i smirite, a ponekad ste izbačeni iz sjedla. Dalje dolazite do onoga što ja zovem *Einbruchen* (njem. – prinuda, pp) (3), djelova nesvjesnog koji iznenada provale u svijest i ponekad je poremete vrlo ozbiljno. Dolaze sa afektom i pojavljuju se u obliku sjećanja.

Pa, kada je Niče napravio svoj *katabasis*, silazak u nesvjesno, prvo je susreo svoja sjećanja koja su došla sa afektom, i sa sobom su nosila nesvjesno. Zaista, nesvjesna su i zato ih on zove „ostrvo mrtvih“. Ta centralna tačka (4) okean je nesvjesnog. Naravno, moram je predstaviti tačkom jer pristupam ovoj centralnoj psihološkoj činjenici iz svijeta prostora. U stvarnosti to bi bilo upravo obrnuto: vani bi bio (5) ogromni okean u kojem leži ostrvo svijesti; ali iznutra čini se kao da je nesvjesno mala tačka, maleno ostrvo u okeanu, a okean je, takođe, previše mali pošto se pretpostavlja da je unutar nas. To su vrste optičkih iluzija zbog strukture naše svijesti. Zanimljivo je istražiti način na koji nesvjesno izgleda iz različitih uglova. Ono je manje od malog, a veće od velikog.

„Od vas, najdražih mojih pokojnika dolazi mi ugodan miris srca, otvaranje i topljenje srca. Doista, to otvara i uzbuđuje srce usamljenog moreplovca“.

Vidite, Niče osjeća ili interpretira stvar koja mu se približava, ili kojoj se on približava, kao sjećanja o prošlosti. Ali, u svojoj

---

¹⁰ U svojoj definiciji *afekta* (CW 6, par 681) Jung čini emociju njegovim sinonimom, što znači stanje koje „karakteriče, s jedne strane, fizička inervacija i posebni poremećaj idejnog procesa, sa druge strane“. Za razliku od nje, za Junga osjećanje je kognitivni proces, jedna je od četiri osnovne funkcije čiji je predmet vrijednost.

prvoj izjavi to je kao da on putuje preko mora i da je došao do ostrva mrtvih. Onda, čim je tamo on okreće sliku i kaže da sjećanja dolaze njemu, pa bi on bio ostrvo, a sjećanja se gužva-ju oko njega. S jedne strane, on je na slici mora u Charonovoj barci, barci koja prenosi leševe preko mora do ostrva mrtvih: on je moreplovac; a sa druge strane, on je onaj ko ima sjećanja. Pa, on miješa dvije izjave: naime, nesvjesno je to tiho ostrvo koje on otkriva izgubljeno negdje u moru, a u isto vrijeme on je to ostrvo kojem dolaze sjećanja.

„Još uvijek sam najbogatiji i onaj kome treba najviše zavidjeti – ja najusamljeniji. Jer, ja vas imam, a vi još uvijek imate mene. Kažite mi: kome su tu ikada sa drveta padale tako ružičaste jabuke kao što su padale meni“?

Ovdje, takođe, možete vidjeti mješavinu dva gledišta: „Ja vas imam“, i „vi imate mene“, što je upravo obrnuto. Kada pretpostavi da je moreplovac on ide da uzme u posjed to ostrvo, ali ako je on ostrvo, sjećanja posjeduju njega: ona su tada moreplovci koji isplivavaju iz nesvjesnog.

„Ipak sam ja nasljednik tvoje ljubavi i baštinik, cvjetanje za tvoje sjećanje sa šarenim samoniklim vrlinama. O, vi najdraži!

Ah, mi smo stvoreni da ostanemo jedni blizu drugih, vi najdraža čudna čuda; a nijeste došli do mene i moje čežnje poput plašljivih ptica – ne, nego kao neko povjerljiv povjerljivome“.

On je sada više u obliku ili u stanju nekog kome sjećanja dolaze. Prvo se pojavljuje nesvjesno, kao što sam rekao, u obliku ličnih sjećanja, i takođe – vrlo važne tačke koju smo raspravili prošli put – u obliku inferiorne funkcije. Sjećanja će u velikoj mjeri biti obojena karakterom inferiorne funkcije. U Ničeovom slučaju ova inferiorna strana je senzitivno-osjećajna, jer on je u svjesnom uglavnom intuitivan sa intelektom na drugom mjestu. Pa, inferiorna senzacija sjećanjima daje posebnu konkretističku stvarnost, a to možda objašnjava posebno plastične slike. Na primjer, „slatki miris“ snova ili „ružičaste

jabuke“ su konkretistički detalji koji pokazuju inferiornu senzaciju. Tada osjećanje očigledno nije samo odgovarajuće osjećanje, nego sentimentalnost; pa, osjećanje nije sasvim pouzdano u ovom poglavlju, uzimajući ga u obzir kao cjelinu. Vi znate, inferiorno osjećanje uvijek ima karakter sentimentalnosti koja je brat brutalnosti. Sentimentalnost i brutalnost parovi su suprotnosti koji su veoma blizu jedno drugom, a mogu se odmah promijeniti jedno u drugo.

„Da, stvoreni za vjernost kao i ja, za odanost, sada vas moram nazvati po vašoj vjernosti, vi božanski pogledi i prolazni odsjaji: ni jedno drugo ime ja još nijesam naučio.

Doista, za mene ste prerano umrli, vi bjegunci. Još nijeste pobjegli od mene, niti sam ja pobjegao od vas: nevini smo u svom uzajamnom nepovjerenju“.

Takođe, ove misli bacaju interesantno svjetlo na njegov odnos prema njegovoj inferiornoj funkciji, posebno na osjećanje i sjećanja o prošlosti. Ovdje on govori o nevjerstvu, a sjetite se da je Ničeju prva koncepcija Zaratustre došla kada je imao trideset sedam godina, kada dolazi velika promjena. To je doba kada, normalno, ego-namjere izčezavaju iz života i kada sam život želi da se ispuni, kad drugi zakon počinje. Prije tog vremena sasvim je normalno da bude nevjeran sjećanjima, drugim riječima prema našem grafikonu – normalno je da se pomjera od centra kako bi primijenio volju za ego-namjere. Ali, u sredini života dolazi vrijeme kada iznenada ova unutrašnja sfera ističe svoja prava, kada ne možemo odlučivati o našoj sudbini, kada su nam nametnute stvari i kada izgleda kao da je naša vlastita volja od nas otuđena, pa možemo nositi naše ego-namjere samo kroz vrstu tjeskobnog pokušaja. Ako su stvari prirodne tada volja, čak iako se primijeni na ego-ciljeve, više ne bi bila tačno naš vlastiti izbor, nego bi prije bila vrsta komande koja ishodi iz centra (4), iako sa vrstom iluzije mi vjerovatno mislimo da su to naše vlastite namjere. Ali, ako imamo imalo introspekcije osjetićemo vrlo jasno da mi ne

biramo – on (život) je za nas izabrao. Naravno, to razumijevanje postaje sve jasnije kada nas komanda odvoji od spoljašnjeg svijeta i primora da obratimo pažnju na naše subjektivne uslove.

Pa, kad se inferiorna funkcija pojavi stalno vas primorava da obratite pažnju na sebe i da se odvojite od spoljašnjeg svijeta, čak iako izgleda kao da je inferiorna funkcija identična sa spoljašnjim svijetom, i kao da ste vi izvučeni iz sebe. Ali vidjećete, ako je slijedite da ćete biti odvojeni od svijeta, jer ako izađete na vidjelo sa svojom inferiornom funkcijom izazvaćete toliko mnogo nerazumijevanja oko vas, u porodici i među prijateljima da ćete za tren oka biti izolovani. Kada Niče ovdje govori o nevjerstvu, on aludira na činjenicu da je neko vrijeme u životu koji je ranije živio bio odvojen od svijeta svojih sjećanja i gledao naprijed, daleko od sebe. A, sada iznenada shvata da taj svijet još uvijek postoji i da ima ogromnu čaroliju za njega, pa on sebi mora objasniti da to nije bilo nevjerstvo – taj svijet je uvijek volio – to je bila sudbina što ga je od njih odvojila. To može izledati kao nevjerstvo, ali zaista to nije bilo. Sada dolazi novi aspekt.

„Da bi mene ubili, zadavili su vas, vi ptice pjevice mojih nada! Da, na vas, moji najdraži, pakost je uvijek odapinjala svoje strijele – da pogodi moje srce“!

Ovo nije lako razumjeti. On ovdje iznenada shvata da ga je nešto udaljilo od njegovih sjećanja. Iznenada se osjeća odvojen od svoje prošlosti – nešto mu se dogodilo – ipak, pronalazi da voli sjećanja na sva iskustva svoje prošlosti. Naravno, u tom trenutku života prošlosti više nema, ubijena je. On više nije čovjek prošlosti jer taj je čovjek živio udaljen od prošlosti i sjećanja, a sada, vidite, on je novi čovjek koji im se vraća. Pa, izgleda da je stari čovjek mrtav, on ne može okrenuti proces. Ako bi pokušao, on više ne može živjeti na taj način. Zato, osjeća kao da je nešto ubijeno; ta vrsta nevjerstva stvarno je sadržana u činjenici da su mrtva njegova vrlo sjećanja koja su konstituisala prethodno Sopstvo. Naravno, to je subjektivno

tumačenje; to je kao da je đavo potajno ubio njegova sjećanja, pa su postala sjene. Ali, njegova sjećanja nijesu postala sjene: on je postao sjena. Vidite, on ima dovoljno intuicije da kaže: „Da bi mene ubili, zadavali su vas“, i da kaže strijele koje pogađaju njih, takođe, pogađaju njega kako bi ga ubile. Pa, ima intuiciju da je on na neki način postao sjena, a ne njegova sjećanja. Ali, on govori kao da su ubijena, a to je projekcija: on je kao i njegova sjećanja čovjek prošlosti, ubijen je, taj način funkcionisanja nije više moguć. Ne može mu se vratiti. A, to je novo iskustvo.

„I udaraju ih! Jer su uvijek bili moji najdraži, moj posjed i moja opsjednutost: (ponovo dva aspekta), zbog toga ste morali umrijeti prerano i mladi“!

Nije posve razumljivo zašto su morali umrijeti, ali pretpostavljam da je to projekcija njegovih iskustava – da je na neki način on postao sjena, da više nije čovjek kakav je nekad bio.

„Na moje najosjetljivije tačke odapeli su strijele – naime, na vas čija je koža kao paperje – ili više, kao osmijeh koji umire na prvi pogled“.

Ovo pokazuje da je njegova inferiorna funkcija izuzetno ranjiva; ona je kao Zigfrid koji je imao neku slabu tačku na svojim leđima gdje je bio ranjiv, a ta tačka ga je ubila. To je slaba tačka – sjećanja, gledanje unazad – to je mjesto sa kojega dolazimo i gdje idemo, ostrvo mrtvih, sa kojega dolaze duše da se ponovo rode, a na koje duše idu kada idu da spavaju, takoreći, da čekaju novu inkarnaciju. A, to je nesvjesno. Dolazimo iz nesvjesnog i u nesvjesno idemo, koje je u primitivnoj terminologiji „zemlja duhova“. Pa vidite, zemlja duhova iz koje dolazimo, naš izvor, formira slabu tačku u nama. Na neki način kao pupak koji obilježava mjesto gdje je izvorni život potekao u nama kroz pupčanu vrpцу, to je mjesto koje nije dovoljno branjeno i koje će nas konačno ubiti, mjesto kroz koje će smrt ponovo ući. A, budući da je to kritična tačka iz nje pokušavamo pobjeći. Živi-

mo dalje od svijeta sjećanja, što je korisno i nužno ako uopšte želimo živjeti. Ako smo opsjednuti sjećanjima ne možemo se adaptirati na nove uslove.

Vidimo ljude koji su zauvijek opsjednuti sjećanjima koji se nikada ne mogu prilagoditi, jer nikad ne razumiju novu situaciju: čini se da su uvijek oni stari. Ne mogu zaboraviti svoja sjećanja; način na koji su se prilagodili svojim roditeljima postaje njihov nezaboravni model. Pa, kako bi bili sposobni za adaptaciju morate imati nevjerstvo za svoja sjećanja i za sve ono što ste voljeli u prošlosti, to nevino nevjerstvo. Morate se razdojiti, zaboraviti što ste i biti nesvjesni sebe ako uopšte želite da se adaptirate – do određenog trenutka u životu. A, tada više postaje nemoguće da se ide dalje, jer ako želite da budete svoji vi ne možete zaboraviti, a više i više prošlost se vraća. Na primjer, dobro je poznato da stari ljudi mnogo misle o svojoj mladosti. Njihove mladalačke uspomene često se vraćaju do najneugodnijeg stepena; zaista su opsjednuti svojim uspomenu iz prošlosti, a nove stvari uopšte ne registruju. To je normalna pojava. Abnormalnost je jedino kada malo izgube svijest koju imaju i ne govore ni o čemu osim o dječjim uspomenu.

Zapravo, ta slaba ili nježna tačka je kao mlada ptica, lako uništiva; izuzetno je senzibilna, previše osjetljiva i povredljiva, jer je ona naša inferiornost. Sjećanje na mjesto gdje smo još uvijek djeca, posve neadaptirani – gdje još uvijek živimo prošlost. Zato, pošto živimo prošlost mi smo na milost okolnostima. Štoviše, kada smo neadaptirani mi smo osjetljivi, a biti osjetljiv znači biti tiranin koji pokušava da vlada situacijom čistim nasiljem. Neprilagođeni ljudi su tirani kako bi vladali sa svojim životima. Donose neku vrstu prilagođavanja potiskujući sve ostalo; izgleda kao da je adaptacija postignuta jer su poražene okolnosti. Sada, Niče kaže,

„Ali, reći ću ovu riječ mojim neprijateljima: što su sva krvoprolića u poređenju sa onim što ste vi meni učinili!“

Ovo pokazuje izuzetnu ranjivost njegove inferiorne funkcije. Kada dođe do svojih sjećanja on iznenada stvara *ressentiment* (fr. – ozlojeđenost, pp) zbog svoje prošlosti. Čini mu se kao da je bio užasno potisnut od svoje okoline. A, kad se neko tako osjeća on će biti izuzetno osjetljiv i tiranin za svoje okruženje, a biće izolovan zbog ovih nemogućih osjećanja. To je bio Ničeov vlastiti slučaj, a zato što ga nije dovoljno sagledao njegova izjava je tako histerična, skoro da se može čuti plačni, sentimentalni način na koji je izrečena.

„Učinili ste mi gore zlo od svih krvoprolića; oduzeli ste mi nenadoknadivo – tako vam govorim, neprijatelji moji“.

Niče ovdje objašnjava što je to što mu je uzeto. Vidite, ubijen je, postao je sjena, ali to je ono što on ne zna; pa, pretpostavlja da mu je oduzet svijet njegovih sjećanja – sva njegova pređašnja sjećanja o stvarima koje je volio i u kojima je uživao, od kojih je otišao na neko vrijeme. A, kada dođe nazad do njih on otkriva da se nešto dogodilo. Ne shvata da se on promijenio i da nije isti čovjek. Pa, osjeća da je pretrpio nepovratni gubitak, *Unwiederbringliches*, što znači nešto što se ne može vratiti. To je nestalo zauvijek i čini mu se kao ubistvo, krvoproliće, a misli da su to učinili njegovi neprijatelji. Naravno, on savršeno normalno projektuje činjenicu koja se čovjeku unepovrat dogodila; pošto je nje nesvjestan on je projektuje.

To je vrlo uobičajen slučaj – mnogi ljudi pate od iste iluzije. Od određenog vremena u svom životu pa nadalje vjeruju da ljudi njima manipulišu, sa njima igraju sve vrste trikova. Ili, vjeruju da se jednom nešto dogodilo što je bilo prosto fatalno; to ima vrlo loše posljedice, a naravno, još je neko za to odgovoran. Ali, takvim iluzijama pokušavaju objasniti zašto su postali drugačiji, ali zapravo, to je sam život koji ih je učinio drugačijim; izrasli su u nešto različito od onoga što pretpostavljaju da su. Naravno, morate imati posebnu iluziju da pretpostavite da možete živjeti u nekoj drugoj sferi života jednako

dobro: *ubii bene ibi patria* (lat. – gdje mi je dobro tu mi je domovina, pp). To znači, gdje su okolnosti povoljne vi možete živjeti i biti svoji. Ali, kako bi imali takvu iluziju morate zaboraviti što ste i što ste bili, jer ono što ste ono je što ste bili; to što ste bili svuda nosite sa sobom. Sve dok možete staviti vrstu sloja nesusjesnog između onoga što ste ovdje i onoga što ste bili tamo, vladate svim vrstama adaptacije, možete zamisliti da ste sada neko ko je pretvorio sebe u takvu i takvu stvar. Naravno, vi plaćate za svoju iluziju gubitkom svijeta sjećanja, gubitkom onoga što ste bili. Međutim, u stvarnosti ne možete ih izgubiti. Ona su uvijek tu, ali su skelet u ormaru, stvar koje se uvijek plašite jer će poništiti stvar koju ste izgradili. Oспорават će je i neminovno vas podsjećati na ono što ste, a i na ono što ste bili. Kada se ta stvar počne manifestovati, ako sada privuče čovjeka koji je bio u spoljašnjem svijetu i pretvori ga u ono što je bio, onda izgleda kao da je ubijen. Naravno, pošto on ne razumije čitavu tu stvar, ona je ponovo projekcija. Ja nijesam ubijen ali su ubijena moja sjećanja, ljepota mog prethodnog svijeta je oduzeta, a to je gubitak koji nikad ne može činiti dobro.

Dakle, to je obična neurotična nesusjesnost, tipična neurotična iluzija. Vidite, takvi ljudi misle da žive sasvim, misle okolnosti, a projektuju sve vrste pogrda na druge ljude. Pretpostavljaju da su određeni događaji uništili nešto u njima umjesto da razumiju da su se oni promijenili, postali različita bića. A posve dovoljno, ono što zovu različito biće, što misle da jesu, nijesu. Kažu da nikad nijesu bili ono što su sada, ali stvar je da su baš uvijek to bili samo su toga nesusjesni, pa kad u to dođu osjećaju da je to nešto drugo. Da su u mogućnosti da vide, to su oni što su se promijenili; niko nije ubio njihova sjećanja, nego su umrla – prethodni čovjek je mrtav. Sada su duhovi, a više nijesu ono što razumiju da je živo biće. Vidite, što takvi ljudi razumiju da je živo biće stvar je koja je živjela daleko od njih. To je iluzorno biće, jednom odigrana uloga, pa to je bila vještačka pozicija

koju su stvorili. Na primjer, čovjek sa dobrim glasom je taj glas – on je taj tenor. Zatim, u kasnijem dijelu života taj glas pukne, a on naravno osjeća da ga je svijet povrijedio. Vidite, tada otkriva ono što je oduvijek bio prije nego što je imao taj glas. Njegov glas mu je pomogao da stvori iluzornu vještačku egzistenciju u svijetu. Naravno, to je savršeno legitimno: morate se prodati kako bi živjeli, pa morate stvoriti poziciju koja se može izdavati svijetu kao vrsta vrijednosti za koju ćete biti plaćeni. Ali, zaista to niste vi. To je ono što ste bili, a kad ta stvar nestane pronalazite sebe u sferi u kojoj ste uvijek bili, ali ona je bila nesvjesna sve do trenutka kada ste se ponovo u nju vratili. Ona je neko ostrvo koje je uvijek tu, a vi ste oduvijek bili na njemu, ali nikad niste bili svesni da ste bili tu; a sada, kada iluzija umre – ta iluzija koju ste nosili o sebi – a vi se vraćate na ostrvo, jer ostrvo po prvi put postaje svjesno. Ali, ono izgleda mnogo sumorno, jer ste to vi sami.¹¹

Dakle, Niče je sasvim toga nesvjestan, pa je ovo odlomak gdje me on ljuti na neki način. Stvara mi neprijatnost kada govori o neprijateljima i što su učinili sirotom malom dječaku. Naravno, stekao sam profesionalni kompleks, a ja mislim da se prokleta stvar mora popraviti. Postoje izvjesni pisci koje ja ne mogu da čitam na račun profesionalnog kompleksa. Čemu sva ta gluma? Sve je to iluzija. Pa, on nastavlja u istom tužnom stilu.

Predavanje I

04. maj 1938

Prof. Jung: Evo nas opet kod našeg starog *Zaratustre!* A, kad sam pogledao kroz poglavlja kojima smo se bavili i ova kojima

---

¹¹ Jung ovdje opisuje ono što on zove „identifikacija sa personom“, to jest, sa maskom koju persone nose, na način na koji žele da budu prihvaćeni. Vidite, CW 6, par. 800-802.

se još moramo baviti, moram vam iskreno reći postao sam dosadno ukočen, uglavnom zbog stila. Dugi prekid koji je učinjen očito nije dobar za moj entuzijazam. Kao često ranije – ali, ovaj put posebno – bio sam impresioniran neprirodnošću stila, Ničeovim užasnim pretjerivanjem, inflatornim načinom izražavanja sebe. Pa, došao sam do zaključka da vam ga je bilo dosta i da ne moramo ići dalje u stvarne detalje. Mislim da je bolje raditi ono što Njemci zovu *Die Rosinen aus dem Kuchen picken* (njem. – pokupiti suvo grožđe iz kolača, pp).

Miss Crowley: Mi kažemo: „pokupiti šljive iz torte“.

Prof. Jung: Da, i tako sam morao napraviti selekciju takvih šljiva u sljedećim poglavljima, gdje dobijamo osnovne ideje ili posebne dragulje psihologije koji su obilježje *Zaratuстре*. Vi znate, u bavljenju ovim materijalom uvijek moramo imati na umu, kao što sam često naglašavao, da Zaratustra nije tačno Niče, kao što Niče nije tačno Zaratustra, jer to dvoje su u nekoj vrsti personalne unije; postoji aspekt Ničea koji se bolje zove „Zaratustra“, i aspekt *Zaratuстре* koji se bolje zove „Niče“, lično odveć ljudski čovjek. Na primjer, Zaratustra pati od neke lične ogorčenosti koja pripada Ničeovoj profesionalnoj egzistenciji: ne možemo opteretiti Zaratustru takvim običnim reakcijama. Takođe, mnogo od posebnog stila ne treba stavljati na Zaratustru, iako trebam pretpostaviti da bi on prirodno više volio pomalo hijeratični stil.

Zaratustra je vrsta *Geista*. To je veoma dvosmislena riječ; možete koristiti francusku riječ *esprit*, ali ga engleska riječ *spirit* ne obuhvata; možete reći on je genij, iako se plašim da nije dovoljno dvosmisleno – engleski je u tom pogledu previše određen. Ali, ako razumijete što *Geist* ili *esprit* znači dobijate veličinu *Zaratuстре*.¹² Zaratustra je manje ili više autonomno

¹² Dvosmislenost riječi *Geist* takva je da se često prevodi „um“, ali takođe često i „duh“; ali kao što je Jung u više navrata objasnio „um“ je obično pogrešno, a „duh“ nedovoljno.

postojanje koje je Niče jasno osjećao kao dvojnost, pa moramo pretpostaviti da Zaratustra na neki način ima njegovu vlastitu psihologiju; ali, zbog te najnesrećnije identifikacije Ničea sa Zaratustom kroz čitavu knjigu postoji kontinuirano miješanje ta dva faktora. Sa stanovišta zdravog razuma ili racionalizma, naravno, reklo bi se: „Ali, što je figura Zaratustre nakon svega? Samo vrsta metaforičkog predstavljanja“. Ali, to gledašte nije psihološko; samo bi se izgubila osebnost Zaratustrinog karaktera, a mi ne bi bili u stanju objasniti tu manifestaciju. Pa, moramo mu dati određenu količinu autonomije, a zato ga dalje možemo zvati *Geist* ili *espirit*, kao da je produžetak Ničeove vlastite egzistencije. Naravno, to je logičan proces; postupak se zove hipostazija – davanje supstancije, proširivanje postojanja na nešto. Ovo nije metafizička tvrdnja kao što ćete shvatiti, nego samo psihološka tvrdnja. Nesumnjivo postoje psihološki faktori koji imaju autonomno postojanje. Takvo postojanje osjećate kad vas nešto uhvati, posebno ako vas uhvati ljutnja; tada vas uhvati – vi je ne nosite, ona hvata vas – izražavajući time činjenicu da postoje unutar vas autonomni faktori, barem u tom pojedinom trenutku.

Sada ćemo zaroniti u poglavlje 34. koje se zove „Samoprevazilaženje“, *Selbsterwindung*, a tu su neki pasusi koje ne želim da izostavim. Počecemo poslije dvadeset prvog paragrafa:

„Sada poslušajte moje riječi, vi najmudriji! Ozbiljno ispitajte da li sam se uvukao u srce života samog, i u korijene njegovog srca!

Gdje god sam našao živo stvorenje našao sa i volju za Moć; čak i u volji sluge našao sam volju da bude gospodar.

Da će slabije služiti jačem uvjerava ga njegova volja, koja će biti gospodar nad još slabijim. Tog užitka se ne može odreći.

A, kao što se manje predaje većem da bi moglo uživati u najmanjem, i da bi moć nad njim steklo: tako se čak i ono najveće

predaje, a život ulaže zbog moći.

To je predaja najvećeg pokrenuta rizikom i opasnošću, i kockanjem sa smrću.

A, gdje je žrtvovanje, služenje i ljubavni pogledi, tu je takođe i volja da se bude gospodar. Tajnim putevima slabiji se uvlači u tvrđavu i srce jačega, a tako mu uskraćuje moć.

A, ovu tajnu mi je rekao sam život: „Pogledaj“, rekao je „ja sam taj koji uvijek mora prevazilaziti sebe“.

To je vrlo karakterističan Ničeov pogled na život. Zaista, on je prvi stvorio teoriju političke moći, dakle, anticipirajući adlerovsku psihologiju, takozvanu individualnu psihologiju, iako uopšte nije individualna nego veoma kolektivna, što se vidi iz načina na koji Niče konstatuje slučaj.¹³ Vi znate, Niče je već napisao veliku knjigu o psihologiji moći, pa on prosto na to aludira.¹⁴ Sasvim sigurno, to je važna istina, ali nije čitava istina, nego je jedan važan aspekt. Veliki broj ljudskih reakcija može se objasniti teorijom moći. Naravno, moć je neizbježna: potrebna nam je. Ona je instinkt bez kojega ne možemo ništa napraviti, pa kad god neka osoba nešto stvori ona je podložna da bude optužena za stav moći – ako uopšte želite da je optužite, što je takođe vrsta stava moći.

Ljudi sa stavom moći uvijek su skloni da optuže, bilo da optuže stav moći u sebi ili nešto što sugerise takav stav u nekom drugom. Vidite, s druge strane, takozvani stav moći uvijek je izražen osjećanjem inferiornosti; inače, moć nema smisla.

---

¹³ Alfred Adler (1870–1937), Frojdov prvi najvažniji „renegat“ zamijenio je seksualni nagon nagonom za moć, iako poriče Ničea kao model ili čak uticaj. Najpoznatiji je po *Praksi i Teoriji Individualne Psihologije* (1923). Frojd vs Adler, vidite CW 7, par. 16–55.

¹⁴ Nije jasno na koje djelo Jung ovdje misli – *Vesela Nauka, Nesavremena Razmišljanja?* A, kao što je dobro znao *Volja za Moć* najočiglednija knjiga koja odgovara ovom opisu sastavljena je od mnoštva bilješki tek nakon Ničeove smrti.

Potreban im je stav moći da pobijede osjećanje inferiornosti; ali tada osoba sa moći ponovo ima osjećanje inferiornosti zbog svog vlastitog stava moći. Pa, to dvoje su uvijek zajedno: ko god ima teoriju moći ima osjećanje inferiornosti, zajedno sa osjećanjima megalomanije. Naravno, to se može shvatiti u određenoj mjeri ili može biti dobro sakriveno. U svakom slučaju – tu je.

Kada je stav moći sakriven ljudi uglavnom govore o osjećanju inferiornosti; čak i ljudi sa sasvim jasnim stavom moći jako puno insistiraju na njihovim osjećanjima inferiornosti – kako su skromni mali uplašeni miševi, a kako su ljudi prema njima okrutni – pa, možda smo prilično impresionirani njihovom velikom skromnošću i neprimjetnošću. Ali, sve to je trik. Iza toga je megalomanija i stav moći. To je pecanje komplimenata: takva osoba žali se na svoju nesposobnost da bi ljudi rekli: „Ali, ti znaš to nije istina“! To je čuveni trik.

Naravno, drugi ljudi su proglasili stav moći da su oni snažni bikovi. Imao sam predivnu priliku da to posmatram na mojem putovanju za Indiju; a posebno na brodu, vraćajući se nazad proučavao sam glasove ljudi tih indijskih zvaničnika, vojnih i civilnih službenika. Primijetio sam da je većina ljudi napravila vrstu kulture glasa. To je izvanredno. Jedan čovjek (međutim, bio je naučnik) bio je veliki vikač. Mislim da je zvučalo predivno kada je rekao: „Dobro Jutro“. Osjećalo se da ima *težinu*. To je bilo kao kada je stari otac Zevs ustajući rano ujutro govorio svojim bogovima: „Dobro Jutro“! Onda sam ga čuo kako govori drugom čovjeku: „Ah, nijesam vidio tog druškana dvadeset godina, a evo i gledaj, došao je i pitao me je zar ja nijesam profesor tako i tako, a on se ne sjeća moga lica ali se sjetio mojeg glasa“. A, zbog toga je veliki vikač bio gromoglasan, mogli ste ga čuti preko pola palube nasuprot vjetru. Isprva sam pomislio kako moćan druškan. Ali, nije mi trebalo dugo da vidim da je taj glas bio samo veliki oblak, dimna zavjesa, a iza njega je bio fini, skromni, mali čovjek, koji se plašio da neće biti uziman za

odraslu osobu, pa je kultivisao glas da napravi barem nešto veliko. Zatim, vidio sam istu stvar kod drugih na brodu.

Vidite, većina muškaraca u vojnoj službi zaista je pobijeđena neizmjenjivošću Indije, neizmjenjivošću njihovog zadatka da budu superiorni ljudi koji podržavaju i nose indijsku imperiju, veliki kontinent od 360 miliona ljudi. Kako oni to mogu raditi? Dakle, moraju tutnjati, moraju praviti buku, pa kultivišu glas. To je šef koji govori, čovjek koji vlada sa dvadeset robova i sluga, i barem petoro djece, i sa dva sekretara u kancelariji, a on mora impresionirati sebe – pa, njegov glas zvuči vrlo neprijatno, zapovjednički, tiranski, oštro i arogantno. Ali, ti ljudi su savršeno fini, vrlo obični i vrlo mali – prosto neadekvatni za njihov veliki zadatak. To je veoma tipično za englesku kolonijalnu civilizaciju. Niko od tih civilnih službenika ili vojnih lica nije govorio prirodno – osim jednoga, a on je bio ugledan čovjek. Nijesam pitao za njegovo ime, ali očigledno je pripadao plemstvu, a imao je stil vrlo finog bakinog dječaka. Govorio je veoma, veoma meko, naučio je trik da bude neupadljiv i nije trebao da tutnji, ali ste mogli vidjeti na njegovom licu da zaista ima moć. Svi ostali su zvučali kao da je imaju.

Zapravo, kada su ljudi pozvani da obave ulogu koja je prevelika za ljudsku veličinu skloni su da nauče takve trikove pomoću kojih se naduvaju – mala žaba postaje bik – ali, to je zaista protiv njihovog prirodnog zrna. Pa, društveni uslovi su u stanju da stvore taj fenomen prevelikog i premalog, i da stvore društveni kompleks u odgovoru na društvene zahtjeve. Ako uslovi zahtijevaju da oni treba da budu vrlo veliki ljudi, očigledno stvaraju psihologiju moći koja nije zaista njihova vlastita; samo su žrtve vlastite situacije. Naravno, tu su i drugi ljudi koji uopšte nijesu pozvani da razviju takvu psihologiju, jer sve sami stvaraju, a to su ljudi koji bi mogli raditi bolje nego što rade. Jer ne znaju svoje kapacitete, ne čine napor koji zaista mogu učiniti. Imaju osjećanje inferiornosti i upadaju u stav moći. Zatim, postoje

ljudi koji mogu nešto uraditi. Uspješni su i optuženi da posjeduju stav moći, od svih onih koji imaju osjećanje inferiornosti o svom stavu moći. A, tu je greška; tu teorija moći dolazi do kraja. Jer biti u stanju uraditi stvar zahtijeva moć; Ako ne posjedujemo moć ne možemo je uraditi. Ipak, za to što smo pokazali moć bićemo optuženi za stav moći, a to je sve pogrešno, jer moć se ne koristi za nelegitimne svrhe; osoba koja zais-ta može nešto učiniti sasvim je pogrešno protumačena kao da ima stav moći. Korišćenje moći je legitimno. Pa, instinkt moći po sebi savršeno je legitiman. Pitanje je samo za koje se svrhe primjenjuje. Ako se koristi za lične, nelegitimne ciljeve, to se može zvati stav moći jer to je samo kompenzatorska igra. To je u cilju da se dokaže da je neko veliki čovjek; moć se koristi za kompenzaciju nečijih inferiornih osjećanja. Ali, to formira začarani krug. Što više imamo osjećanje inferiornosti, to više imamo stav moći, a što više imamo stav moći više imamo osjećanje inferiornosti.

Pa, kad Niče vidi moćni aspekt stvari – a, taj aspekt se ne može odbaciti – posve je u pravu utoliko što postoji zloupotreba moći. Ali, ako je vidi u srcu svega, ako se uvukla čak kao tajna života, ako je on vidi kao volju za postojanjem i stvaranjem tada čini veliku grešku. Tada je zaslijepljen vlastitim kompleksom jer čovjek je koji ima osjećanje inferiornosti, s jedne strane, a sa druge ogroman kompleks moći. Što je Niče bio u stvarnosti? Neurotičar, siroti mali đavo koji je patio od migrene, loše probave, a imao je tako loše oči da je vrlo malo mogao čitati i bio je prinuđen da odustane od svoje akademske karijere. A, nije se mogao oženiti zbog rane infekcije sifilisa koja je upropastila čitavu njegovu eros stranu. Naravno, sve to je doprinijelo najdivnijem kompleksu manje vrijednosti koji možete zamisliti; takav druškan je stvoren za kompleks manje vrijednosti, a zato će izgraditi ogromni stav moći, s druge strane. A, tada je sklon da otkrije taj kompleks svuda, kompleksi su, takođe, sredstvo

razumijevanja drugih ljudi; možete pretpostaviti da i drugi imaju isti kompleks. Ako znate da je moć jedna vaša strast i pretpostavite da i drugi ljudi imaju istu strast, takođe, nijeste daleko od traga. Ali, postoje ljudi koji imaju moć, koji *imaju* dobre oči, nemaju migrenu i mogu okretati stvari, a optužiti te ljude za „moć“ savršeno je besmisleno, jer oni nešto stvaraju, pozitivni su. Naravno, zatim, đavo ih dohvati iz drugog ugla, a to je ono što psihologija moći ne vidi.

Pa naravno, Niče je jako mnogo na strani inferiornosti gdje je jedina strast, jedina ambicija: kako mogu doći na vrh? Kako mogu napraviti uspjeh, stvoriti utisak? Zapravo, Niče je ovdje čovjek u staklenoj kući koji ne bi trebao bacati kamenje, treba biti pažljiv. Njegov stil je laki stil moći, on je bukač, svojim riječima pravi veliku buku, a zašto? Da stvori utisak, da pokaže što je, a da svi u to vjeruju. Pa zato, može se zaključiti da je dubok intenzitet njegovog osjećanja inferiornosti. Dakle, posljednja rečenica je,

„A, ovu tajnu mi je rekao sam život: Pogledaj, rekao je, ja sam onaj *koji uvijek mora prevazilaziti sebe*.

Ovo je dobar zaključak. Stanje moći koje stvara začarani krug sa osjećanjem inferiornosti vrlo je nezadovoljavajuće i mora prevazići sebe. Ustvari, sam život prevazilazi sebe: uvijek ukida sebe, stvara novi dan, novu generaciju. Dakle, uvijek je nesavršen, ali, nije nužno nesavršen sa te strane moći. Mora slijediti zakon *enantiodromiae*: mora postojati uništenje i stvaranje, ili ga uopšte nebi bilo. Stvar koja je potpuno statična nema egzistenciju. Mora biti u procesu ili se nikad ne bi primjećivala. Zato je istina samo istina ukoliko se mijenja. Sada dolazimo do kraja poglavlja.

„A, ko mora da bude stvaralac u dobru i zlu – zaista, on prvo mora da bude uništitelj i mora da razbije vrijednosti u paraparčad.

Tako se najveće zlo tiče najvećeg dobra, a to je, međutim, stvaralačko dobro. –

Pustite nas da *govorimo* o tome, vi najmudriji, čak iako je to loše. Ćutanje je gore; sve potisnute istine postaju otrovne.

A, pustite sve da se razbije što – može da se razbije od naših istina. Mnoge kuće još uvijek se grade“.

Ovo je varijacija druge rečenice „*taj koji mora uvijek prevazilaziti sebe*“. Drugim riječima, što god postoji mora biti uništeno kako bi se stvorilo nešto novo. Naravno, ovo je takođe jednostavna istina, ali revolucionarna istina. Niče je bio preteča našeg revolucionarnog vremena, a veoma mnogo je osjećao da je to istina vremena koju ne treba sakrivati, da su mnoge stare stvari postale prezrele i zaista počele da trule. Zato je shvatao nužnost destrukcije. Bio je dovoljno pronicljiv da vidi da se parovi suprotnosti u procesu života i nastajanja približavaju; dobro i zlo su klasična obilježja, ideja da je pored najboljeg najgore. Pa, ako loša stvar postane veoma loša može se pretvoriti u nešto dobro, a kad je stvar previše dobra postaje nevjerovatna – kažemo, to je previše dobro da bude istinito, poništava sebe. To je prirodna *enantiodromia*. Vidite, on ovdje izražava istinu koju je već rekao Heraklit, a to je naravno pasus koji formuliše savremeni um.¹⁵

Preveo i uredio: **Ilija Kapičić**

---

¹⁵ Heraklit je napisao da svaka suprotnost iz para koje se kasnije „promijeni postaje prethodna, a ta koja se ponovo promijenila postaje kasnija“. Ali, „Bog je dan – noć, zima – ljeto, rat – mir, sitost – glad“, (Freeman*, Fragmenti 67, 88).